

האוכלוסייה הבדואית בנגב מונה כ-170,000 נפש.

למעלה מ-60% מהבדואים בנגב מתגוררים בשבעה יישובי קבע בעוד היתר מתגוררים במבנים שנבנו בניגוד לחוק, והמשתרעים על שטח של מאות אלפי דונם ("הפזורה").

מדינת ישראל מעניקה לאזרחיה שירותים ציבוריים ברמה הגבוהה ביותר בתחומי התברואה, הבריאות, החינוך והשירותים המוניציפאליים. שירותים אלה ניתנים לאזרחים אך ורק במסגרת יישובי קבע - התפרסות הבדואים בפזורה, על פני שטח כה נרחב, מונעת מהמדינה לספק להם שירותים ציבוריים אלה.

קצב הגידול של האוכלוסייה הבדואית בנגב הוא הגבוה בעולם - האוכלוסייה הבדואית מכפילה את גודלה מדי כ-15 שנים. בשנת 2020 יהיו בנגב למעלה מ-300,000 בדואים.

מדינת ישראל משקיעה בימים אלה בהקמת 13 יישובים חדשים לבדואים. יישובים ייעודיים אלה יתנו מענה מושלם לצרכים הקיימים והעתידיים של כלל האוכלוסייה.

ממשלת ישראל מקצה לטובת האוכלוסייה הבדואית בנגב למעלה ממיליארד ש"ח. במקביל להקמת יישובים חדשים עבור הבדואים בנגב, משקיעה ממשלת ישראל למעלה ממיליארד ש"ח בתוכנית רב שלבית לשיפור התשתיות ביישובים הקיימים ובהקמת מוסדות ציבור.

בדואים בנגב תובעים בעלות על קרקע הגדולה פי 12 מגודלה של תל אביב.

מזה שנים, תובעים הבדואים בנגב בעלות על שטחים בסדר גודל של 650,000 דונם. לשם ההשוואה, שטחן של האדמות עליהן תובעים הבדואים בעלות, גדול פי 12 מגודלה של תל אביב, זאת למרות שהם מונים כשישית בלבד מאוכלוסיית תל אביב.

מנהל מקרקעי ישראל עושה כל שביכולתו על מנת לפתור את בעיית חסרי הקרקע הבדואים בנגב. לאחרונה החל תהליך בירור מואץ של כל תביעות הבעלות על הקרקעות. משימה זו היא מורכבת ביותר שכן מדובר באלפי תובעי בעלות - המייצגים את שושלת היורשים של התובעים המקוריים.

במסגרת הסכמי הפשרה הגיע המינהל עד לשנת 2006
לפשרות בהקף 150,000 דונם.

מתוך שטח של 800,000 דונם לגביו קימות תביעות בעלות של
הבדואים.

מדינת ישראל חפצה ברווחת כל אזרחיה בכלל והבדואים
בפרט לכן היא מציעה להסדיר את הסכסוך שלא באמצעות
ערכאות משפטיות, אלא באמצעות הסדרים חלופיים נדיבים
ביותר המוצעים כנגד הסרת תביעות הבעלות של הבדואים
מהפזורה.

||| בניה לא חוקית בפזורה

הרחבת היישובים הבדואים בעלות של מאות מיליוני שקלים

10,000 יחידות דיור חדשות ייבנו ברהט לרווחת התושבים הבדואים. במסגרת ההשקעה של ממשלת ישראל בעיר רהט מתוכננות, מפותחות ומשווקות קרקעות לבניית למעלה מ-10,000 יחידות דיור חדשות המיועדות לאכלוס התושבים הבדואים.

רהט של שנות האלפיים – מוסדות ציבור ומסחר, גנים שכונתיים ושטחים ציבוריים לרווחת התושבים - במסגרת ההשקעה בעיר רהט, תפתח ממשלת ישראל בעיר גם את מוסדות הציבור והמסחר. כמו כן יוקצו שטחים מיוחדים להקמת מרכזים לתעסוקת נשים, פארקים, גנים ציבוריים וגני שעשועים לרווחת כל התושבים.

ממשלת ישראל פועלת גם להרחבת שאר יישובי הקבע של הבדואים בנגב והשבחתם. במקביל לפרויקט הכפלת העיר רהט, פועלת המדינה גם להרחבת שאר יישובי הקבע של הבדואים בנגב באמצעות הנחת תשתיות לבניית אלפי יחידות דיור חדשות. במסגרת ההרחבה יתווספו עשרות אלפי דונם לשטח היישובים הקיימים.

למעלה מ-60% מהבדואים בנגב מתגוררים ביישובים הפרבריים רהט, כסייפה, שגב שלום, ערערה בנגב, לקיה, תל שבע וחורה.

ממשלת ישראל פועלת במרץ על מנת לתת מענה הולם לצרכים של המגזר הבדואי בנגב. במסגרת פעילותה של הממשלה למען האוכלוסיה הבדואית ומתוך הרגישות לצרכים המשתנים של אוכלוסיה זו הקציבה המדינה כספים ייחודיים המושקעים למען רווחת הבדואים בנגב.

השקעה של למעלה ממיליארד ₪ בהרחבת היישובים הקיימים ובפיתוח התשתיות. מנהל מקרקעי ישראל פועל מנת להרחיב את תחומי היישובים הקיימים ולפתח בהם את התשתיות.

הכפלת גודלה של העיר רהט בעלות של מאות מיליוני שקלים. במסגרת התכנית להרחבת היישובים הבדואים הקיימים בנגב, מתכנן מנהל מקרקעי ישראל גם את הכפלת גודלה של העיר הבדואית רהט. זהו פרויקט הבינוי הגדול ביותר שהובילו ממשלות ישראל בשנים האחרונות ועלותו מוערכת בכחצי מיליארד ₪.

ממשלת ישראל נותנת מענה הולם ונדיב לצרכים של האוכלוסייה
הבדואית הנמצאת בתהליך מתמיד של גדילה וצמיחה.

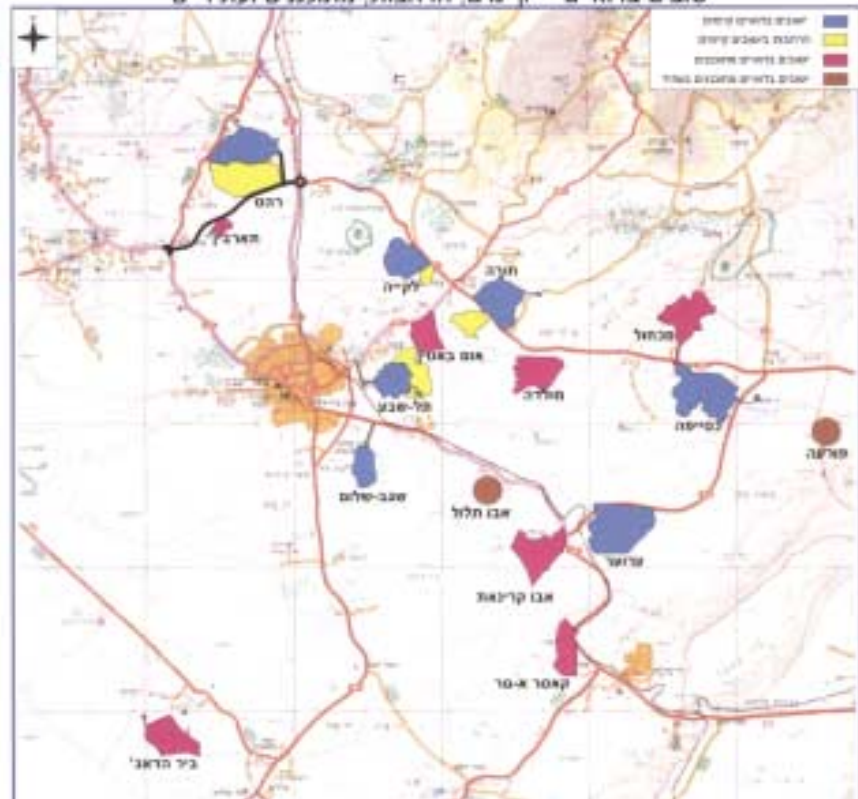
שיפור התשתיות הקיימות, הקמת מוסדות ציבור והסדרת כבישי
גישה ראויים. במקביל לתוכנית האב של ממשלת ישראל,
המדינה משקיעה סכומי עתק גם בשיפור התשתיות הקיימות
ביישובים הבדואים בנגב, הקמת מוסדות ציבור,
בהסדרת דרכי גישה ובהשבת מגרשים למגורים.

**כל פעולת התכנון והביצוע נעשות בשיתוף פעולה
ותאום עם אוכלוסייה בדואית מקומית.** חשוב לציין שכל
פעילות התכנון והביצוע של המדינה מבוצעת בשיתוף
פעולה מלא עם האוכלוסייה המקומית, המיוצגת על
ידי נציגים בדואים בוועדה המקומית והמחוזית לתכנון
ולבניה.

**אחוז גביית הארנונה ביישובים הבדואים נמוך ביותר
ומגיע רק לאחוזים בודדים.**

עובדה זו מקשה על הנהגות היישובים החוקיים לתת
לתושביהם שירותים נאותים וברמה ראויה. הכנסות
עצמיות בשיעור גביה הגיוני היו מגדילות את יכולתן של
הרשויות המוניציפליות לשפר באופן ניכר את השירותים
והיתה משפרת לעין ערוך את מצב האוכלוסייה הבדואית
בנגב.

יישובים בדואיים – קיימים, הרחבות, מתוכננים ועתידיים

הקמת יישובים חדשים לבדואים בנגב

במקביל להרחבת היישובים הקיימים, ממשלת ישראל גם החליטה להקים 13 יישובי קבע נוספים לבדואים בנגב. מתוך התחשבות בצרכים המיוחדים של האוכלוסייה הבדואית בנגב, ומתוך רצון לאפשר התיישבות במתכונת שבטית החליטה הממשלה לא להסתפק רק בפיתוח היישובים הקיימים, אלא להקים גם יישובים חדשים.

ממשלת ישראל מקצה עשרות אלפי דונם להקמת היישובים החדשים בנגב. יישובים אלה יכללו את מיטב התשתיות והשירותים, שמדינת ישראל מציעה לכלל אזרחיה. תכנונם של היישובים מתבסס על הנתונים הסטטיסטיים של התפתחות האוכלוסייה הבדואית עד לשנת 2030.

תכנון היישובים נעשה תוך שיתוף פעולה מלא עם נציגי התושבים המיועדים להתגורר בהם. היישובים החדשים יתנו מענה מושלם לצרכים של האוכלוסייה הבדואית בנגב וזאת בזכות המעורבות המלאה של נציגי השבטים בתכנון היישובים ובהגדרת צרכי האוכלוסייה.

אופי היישובים יהיה מגוון והם יתנו מענה גם לצרכים השונים של האוכלוסייה.

בין 13 היישובים המוקמים ניתן למצוא יישובים בעלי אופי פרברי, כפרי או חקלאי והכל על פי צרכי האוכלוסייה. בהתאם לכך, בשולי חלק מהיישובים הוקמו מכלאות צאן לעדרים ואילו ביישובים אחרים תוכננו מגרשים חקלאיים בצמוד למגרשי הבנייה.

לצורך שמירה על אופי היישוב משכירה ממשלת ישראל לבדואים בנגב קרקעות חקלאיות במחיר סמלי בלבד של כ-2 ₪ לדונם. מתוך רצון לעזור לבדואים לשמור על עיסוקם בחקלאות, משכירה להם המדינה קרקעות בהיקף של מאות אלפי דונמים מדי שנה תמורת תשלום סמלי בלבד של כ-2 ₪ לדונם לעונה.

הישוב החדש תראבין נמצא בשלבים אחרונים של פיתוח. היישוב החדש תראבין, שהוקם לבני שבט התראבין, ממוקם ליד קיבוץ משמר הנגב. מרבית בני השבט עברו אל הישוב החדש בחודשים האחרונים, ממקום מושבם הקודם שם חיו אנשי השבט עד לא מכבר בתנאים ירודים ביותר.

זה החלו לפני מס' חודשים, ובמקביל הוחל בשיווק המגרשים בו לרווחת בני השבט.

"ביר הדאג" - יישוב החקלאי-כפרי, ביר הדאג, יוקם על שטח של כ-6,550 דונם. יישוב זה מיועד לבני משפחות שבט אל עזמה. ייחודו של יישוב זה הוא בנחלות החקלאות הכלולות בו. גדל המגרשים הוא כ-5 דונם ואלו כוללים שטחים לבניית בתי מגורים לצד "עורף" חקלאי צמוד.

"קסר א-סיר" - עבור בני שבט אלהואשלה יוקם היישוב קסר א-סיר והוא ישתרע על שטח של כ-5,000 דונם.

היישוב תראבין תוכנן בשיתוף עם בני השבט והוא מעניק פתרונות לרווחת התושבים. גופי התכנון של מנהל מקרקעי ישראל ואנשי שבט התראבין שיתפו פעולה בתכנון היישוב. הם הקפידו על כך שהיישוב המודרני יספק מענה מושלם לכל הצרכים של בני השבט ויעניק להם שירותי חינוך, תשתיות תת קרקעיות, שירותי בריאות, רווחה ועוד.

תושבי תראבין מקבלים מהמדינה מגרשים מפותחים לבניה עצמית ושטחים חקלאיים לפיתוח. במסגרת המעבר של בני שבט התראבין ליישוב החדש, מקבלת כל משפחה מקרב בני השבט מגרשים מפותחים לבניה עצמית, אשר אליהם מוצמדים שטחים חקלאיים.

במקביל להקמת היישוב תראבין, נמצאים כבר בימים אלה יישובים נוספים בשלבי תכנון ופיתוח מתקדמים:

"אבו קרינאת" - עבור בני שבט אבו קרינאת מוקם יישוב על שטח של כ-7,320 דונם. יישוב זה כולל בשלב הראשון כ-1,100 מגרשים ותושביו ייהנו מתשתיות מפותחות, ממערכת חינוך ובריאות מקומיות וממרכז מסחרי שיוקם בתוך היישוב. לחלק מהמגרשים הוצמדו שטחים חקלאיים נרחבים על מנת לענות על צרכיהם היחודיים של בני השבט. עבודות הפיתוח ביישוב

“אום בטין” – מזרחית לעומר יוקם היישוב אום בטין על שטח של כ-6,000 דונם. היישוב מיועד לשבטים אבו כף ואבו עסא.

“מולדה” – בצפון הנגב, על שטח של כ-11,000 דונם יוקם היישוב מולדה המיועד לשבטים אל אטרש ואלהואשלה.

מועצה אזרית חדשה עבור היישובים החדשים של הבדואים בנגב. על מנת להעניק לתושבי היישובים החדשים שירותים מוניציפאליים איכותיים הוקמה מועצה ממונה חדשה בשם **“אבו באסמה”**. המועצה הממונה מהווה תשתית ארגונית למבנה מוניציפלי שנציגו ייבחרו באופן דמוקרטי על ידי התושבים הנכללים תחום המועצה.

“מרעית” ו“דריג’את” – דרומית מערבית לתל ערד יוקמו שני יישובים צמודים, מרעית ודריג’את. יישובים אלה מיועדים לבני משפחות אבו חמד, אבו עיידה, אלקורעאן, אבו רביע ואל קרישאת. ביישוב דריג’את יבוצע גם פרויקט ייחודי של הפקת חשמל בעזרת אנרגיה סולארית. פרויקט זה ימנע בצורה ניכרת בעיות של זיהום אוויר.

ממשלת ישראל מעניקה לבדואים המתפנים מהפזורה הטבות ייחודיות

בנוסף מקבלות המשפחות הבדואיות שעוברות מהפזורה ליישובי הקבע גם מענקים כספיים. מדינת ישראל נותנת לתושבים הבדואים שמבצעים את המעבר מהפזורה ליישובי הקבע גם "מענקי מעבר" בסך של 7,500 ₪ למשפחה ו-1,500 ₪ נוספים עבור כל ילד.

חשוב לציין כי ההטבות הניתנות למגזר הבדואי הנן ייחודיות ואינן ניתנות למגזרים אחרים. באופן עקרוני מדינת ישראל מסייעת לאזרחים רק לאחר בדיקת זכאות כלכלית ועמידה בקריטריונים מחמירים. הבדואים שמחליטים לעבור ליישובי הקבע זוכים ליחס מועדף, הם אינם נדרשים כלל לבדיקת זכאות והם מקבלים את המענקים באופן אוטומטי.

בנוסף להטבות אלו מקבלים הבדואים הטבות נוספות משרד הבינוי השיכון ללא תלות בגובה ההטבות שקיבלו ממנהל מקרקעי ישראל.

מדינת ישראל עוזרת לבדואים לעבור מהפזורה ליישובי הקבע והיא מעניקה להם הטבות מרחיקות לכת. משפחות בדואיות מ"הפזורה" אשר מבקשות לעבור ליישובי הקבע, מקבלות מהממשלה מענקים והטבות אשר ניתנים להם ללא קשר למצב הכלכלי או לבדיקת הזכאות על הקרקע.

ההטבות הניתנות לבדואים כוללות מגרשים למגורים חינם אין כסף ופטור מעלויות פיתוח – המדינה מעניקה לבדואים ללא כל תמורה מגרשים בגודל ממוצע של כ-800 מ"ר למשפחה. המגרשים מפותחים לחלוטין והם כוללים את כל התשתיות - כבישים, ניקוז, ביוב, חשמל, מים וכו'. חשוב לציין כי במגרשים אלו יכולה לבחור המשפחה לבנות בין 1 ל 4 יחידות דיור על פי העדפתה וההתאמה לצרכיה.

המשפחות הבדואיות שעוברות מהפזורה ליישובי הקבע מקבלות מהמדינה פיצוי כספי גבוה ביותר. מדינת ישראל מעניקה למשפחות הבדואיות פיצוי כספי בגין פינוי הבנייה הבלתי חוקית שבנו בפזורה. סכום הפיצוי המוצע לעוברים ליישובי הקבע, גבוה פי כמה מהשווי האמיתי של המבנים הלא חוקיים. סכום הפיצוי נקבע על פי מחירון של מנהל מקרקעי ישראל והוא יכול להגיע גם לסכום של מאות אלפי ₪ למשפחה.

ממשלת ישראל מוכנה להגיע להסדרי קרקע מרחיקי לכת לרווחת כלל האוכלוסייה

על מנת למנוע את הפגיעה בכלל האוכלוסייה הבדואית ממשלת ישראל מוכנה אפילו להימנע מעימות משפטי. מתוך רצון לדאוג לרווחת כלל האוכלוסייה הבדואית בנגב, הממשלה עושה כל שביכולתה על מנת לפתור את הקונפליקט הקרקעי עם תושבי ה"פזורה" בדרכי נועם. בהתאם לגישה זו, מציעה לתובעי הבעלות פשרות מרחיקות לכת, הכוללות פיצוי כספי גבוה וקבלת קרקעות.

מדינת ישראל מוכנה להגיע לפשרה ולפצות את יושבי ה"פזורה" אפילו מבלי שטועני הבעלות יוכיחו את זכאותם. מדינת ישראל עומדת על כך שהיא הבעלים של קרקעות הפזורה. יחד עם זאת, בדואים שיסירו את תביעת הבעלות שהגישו יזכו באופן מיידי לפיצוי כספי ולעיתים אף לפיצוי קרקעי.

מדינת ישראל היא הבעלים של קרקעות הפזורה והיא מוכנה לברר את כל תביעות הבעלות של הבדואים בבית המשפט. בהתאם לחוק ועל פי כל רשומה, מדינת ישראל היא הבעלים הבלעדי של קרקעות הפזורה.

כנגד תביעות הבעלות של הבדואים בנגב מגישה מדינת ישראל תביעות נוגדות על הקרקע שבבעלותה. מדינת ישראל מחויבת לשמור על עתודת הקרקע שבבעלותה לרווחת כלל האוכלוסייה ומתוך ראייה אסטרטגית של שמירה על משאבי המדינה. עד כה הגישה המדינה כ-370 תביעות נוגדות (על שטח של יותר מ-160,000 דונם) ובתיקים בהם ניתנו פסקי דין הורה בית המשפט לרשום את הקרקע על שם המדינה.

התביעות של הבדואים פוגעות בכלל האוכלוסייה הבדואית בנגב. הסדרת מעמד הקרקעות הנה חיונית להמשך פיתוח ובינוי יישובי הבדואים. במקרים רבים מונעות התביעות של הבדואים כל אפשרות של בניית שכונות חדשות, שיפור תשתיות ביישובים קיימים ושימוש בקרקעות לרווחת כלל האוכלוסייה הבדואית.

עמידתה האיתנה של ממשלת ישראל מחד ונכונותה להגיע לפשרה מנגד הובילו תובעי בעלות רבים להבנה שכדאי להם להגיע להסדר. מאז החלה המדינה לפעול באמצעות הגשת תביעות נוגדות פנו רבים מהתובעים לרשויות, כדי להגיע להסדר עם המדינה ולקבל את הצעותיה הנדיבות.

בדואי שיסיר תביעת בעלות על שטח של כ-200 דונם קרקע מוחזקת (בתחום תכנית מתאר של היישובים הבדואים) יזכה לקבל מהממשלה מענק כספי בסך **1,400,000** ש"ח. בנוסף למענק הכספי יקבל הבדואי גם בעלות מלאה על קרקע חקלאית בשטח של 40 דונם (עד סוף שנת 2007).

פלישות הקרקע של בדואים בנגב

מדינת ישראל משכירה לבדואים מאות אלפי דונם של קרקע לחקלאות במחיר של כ-2 ₪ לדונם. מדי שנה משכירה ממשלת ישראל לבדואים בנגב כ-135,000 דונם של שטחי קרקע חקלאית לעיבוד ולמרעה. כמו כן, בעונת האביב משכירה המדינה לבדואים קרקעות בהיקף של מעל 300,000 דונם. בנוסף לכך המדינה גם מאפשרת לבדואים לקיים גם מרעה בשטחי אש בגודל של כ-35,000 דונם נוספים. השכרת הקרקע לבדואים נעשית עבור תשלום סמלי של כ-2 ₪ לדונם לעונה.

בדואים בנגב תובעים בעלות על 650,000 דונם ובנוסף לכך הם שוכרים עונתית 300,000 דונם נוספים מדי שנה.

בקרבת האוכלוסייה הבדואית בנגב יש מי שמנסה לקבוע "עובדות בשטח" ולגנוב קרקעות חקלאיות. למרות שמדינת ישראל מאפשרת השכרת קרקעות במחיר סמלי, מתרחבת בשנים האחרונות תופעה פלילית של פלישה והשתלטות על קרקע בניגוד לחוק.

פלישות קרקע בהיקף של כ-11,000 דונם (מחצית מגודלה של רמת השרון). בשנת 2004 בלבד, אותרו בנגב פלישות קרקע בלתי חוקיות בהיקף עצום של יותר מ-11,000 דונם. היקפן של פלישות אלה, גדול ב-50% מהיקפן בשנה הקודמת והן מתבצעות לרוב באמצעות זריעת הקרקע על ידי הפולשים, בתבואה המשמשת מזון לבהמות.

פולשי הקרקע הבדואים פוגעים אך ורק באחיהם הבדואים. הקרקעות אליהן פולשים פולשי הקרקעות בניגוד לחוק מיועדות להשכרה לעיבוד חקלאי לאוכלוסייה הבדואית בלבד. במקרים רבים, מגרשים פולשי הקרקעות בכוחניות משפחות בדואיות אשר שכרו את האדמות כחוק.

מדינת ישראל מחוייבת לשמור ולהגן על אזרחיה. מדינת ישראל לא יכולה להשלים עם מצב בו פורעי חוק פוגעים באופן בוטה באוכלוסייה שומרת החוק. על המדינה מוטלת החובה לפנות את הפולשים ולהשיב את האדמות לחזקת האזרחים ששכרו אותה.

מנהל מקרקעי ישראל שומר על האינטרסים של כלל האוכלוסייה הבדואית. המנהל פועל במלוא המרץ על מנת להיטיב עם האוכלוסייה הבדואית בנגב ועל מנת לשמור על זכויותיה. בעזרת מתן הטבות, הגנה מפני פולשי קרקע ובעזרת אכיפה מהודקת של החוק.

||| בתים בפזורה

רשויות החוק פועלות לפינוי הפולשים לקרקעות החקלאיות בנגב. בהתאם לסעיף 18ב' לחוק המקרקעין פועלות רשויות החוק בתוקף לפינוי הפולשים לקרקעות. סעיף זה קובע כי על בעל הקרקע לפנות את הפולשים תוך 30 יום מרגע ההשתלטות הלא חוקית על הקרקע.

המדינה נאבקת בפולשי הקרקעות על ידי חרישת האדמות. חרישת הקרקעות מתבצעת מיד לאחר שמופיעות הנביטות של זריעת הקרקע על ידי הפולשים.

במקרים בהם הפלישה נעשתה לקרקע שטרם הושכרה המדינה עושה כל שביכולתה על מנת להימנע מחרישת הקרקע. המדינה מציעה לפולשים לשכור בדיעבד את הקרקע אליה פלשו במחיר של עד 2 ש"ח לדונם לעונה. בדרך זו, מוסדרות פלישות בשנים האחרונות בהיקף נרחב.